

УДК 378.147 : 811.11

**ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ДО ВИКЛАДАННЯ
ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ З 5 КЛАСУ В СИСТЕМІ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

Казачінер О.С.

*«Харківська академія неперервної освіти»
м. Харків, Україна*

У статті обґрунтовано необхідність викладання другої іноземної мови з 5 класу, наведено навчальний план, анотації навчальних модулів програми авторського сертифікованого фахового спецкурсу «Особливості навчання другої іноземної мови з п'ятого класу», приклади тестів для вхідного та вихідного діагностування слухачів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: друга іноземна мова; навчання другої іноземної мови; п'ятий клас; підготовка вчителів; післядипломна педагогічна освіта.

**ПОДГОТОВКА УЧИТЕЛЕЙ К ПРЕПОДАВАНИЮ ВТОРОГО
ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА С 5 КЛАССА В СИСТЕМЕ
ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБУЧЕНИЯ**

Казачінер Е.С.

В статье обоснована необходимость преподавания второго иностранного языка с 5 класса, представлен учебный план, аннотации учебных модулей программы авторского сертифицированного профессионального спецкурса «Особенности обучения второму иностранному языку с пятого класса», примеры тестов для входящего и исходящего диагностирования слушателей в системе последипломного педагогического обучения.

Ключевые слова: второй иностранный язык; обучение второму иностранному языку; пятый класс; подготовка учителей; последипломное педагогическое образование.

TEACHERS' PREPARATION FOR TEACHING THE SECOND FOREIGN LANGUAGE IN THE SYSTEM OF POST-DIPLOMA PEDAGOGICAL EDUCATION

Kazachiner O.S.

In the article the necessity of teaching the second foreign language was explained; the author's certificated professional special course "The peculiarities of teaching the second foreign language from the 5th form" study plan, the study modules' annotation of the course's program, the examples of diagnostic tests were singled out.

Key words: second foreign language; teaching the second foreign language; the 5th form; teachers' preparation; post-diploma pedagogical education.

Постановка проблеми. Згідно з Державним стандартом початкової загальної освіти та Державним освітнім стандартом з іноземної мови (загальна середня освіта) (5-9 класи) іноземна мова впроваджується як обов'язковий предмет з 1-го класу, а друга іноземна – з 5-го класу в усіх типах загальноосвітніх навчальних закладів [5; 6; 7; 10].

Вивчення другої іноземної мови зазвичай розпочинається з 5-го класу, проте виділяється два рівні опанування нею: базовий і профільний. Це обумовлено врахуванням реальних умов навчання і функціями навчального предмета в різних типах шкіл (іноземна мова як загальноосвітній навчальний предмет та іноземна мова як профільний навчальний предмет).

Проблеми навчання другої іноземної після першої не нова, але її актуальність зростає у зв'язку з економічними, політичними, соціальними змінами, які охопили суспільство. У цих умовах закономірною є потреба у високоосвічених фахівцях, які володіють двома й більше іноземними мовами, здатні розв'язувати творчі завдання, брати активну участь у міжкультурному спілкуванні, що відповідно потребує якісної підготовки майбутніх вчителів і викладачів не тільки першої, а й другої іноземної мови.

Проблеми організації навчального процесу в нових умовах, які закономірно виникають у вчителів, потребують негайного розв'язання,

на основі врахування рекомендацій спеціалістів з інших країн, яким ця проблема відома вже давно.

Формулювання мети та завдань статті. Таким чином, метою статті є визначення напрямів підготовки вчителів до викладання другої іноземної мови з 5 класу в системі післядипломної педагогічної освіти.

Відповідно до мети було окреслено такі завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз проблеми викладання другої іноземної мови в науково-педагогічній та методичній літературі.

2. Визначити особливості, мету і завдання авторського сертифікованого фахового спецкурсу «Особливості навчання другої іноземної мови з 5 класу» як одного з напрямів розширення та поглиблення знань, умінь та навичок учителів щодо організації процесу навчання другої іноземної мови, що запроваджується з 5-го класу; представити його навчальний план та анотацію навчальних модулів програми.

3. Визначити перспективи подальших науково-педагогічних досліджень щодо підготовки вчителів до викладання другої іноземної мови з 5 класу в системі післядипломної педагогічної освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання викладання другої іноземної мови знаходилося в центрі уваги вчених та педагогів-практиків, серед них: І. Бім [2], О. Квасова [8], Ю. Морозов [9], Г. Яковіна [13] (загальні питання методики навчання другої іноземної мови), Г. Чепіга [12] (моніторингові дослідження рівня компетентності учнів 5-х класів), Ш. Амонашвілі [1] (особливості засвоєння школярами другої мови), О. Бондаренко [3] (особливості навчання в умовах білінгвізму), О. Глазова [4], Л. Сугейко [11] (питання наступності у навчанні учнів початкових та 5-х класів) та ін.

Проте, незважаючи на наявність науково-педагогічних та методичних праць, у зв'язку з новими редакціями нормативних документів та їх вимогами питання організації викладання другої іноземної мови з 5 класу потребує вирішення в системі післядипломної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. З метою реалізації мети і завдань дослідження нами було розроблено та впроваджено сертифікований фаховий спецкурс «Особливості навчання другої іноземної мови з 5 класу», провідна мета якого полягає у розширенні та поглибленні

знань, умінь та навичок учителів щодо організації процесу навчання другої іноземної мови, що запроваджується з 5-го класу, на базі секції методики викладання мов і літератури КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти».

Завданнями спецкурсу є: 1) розширення та поглиблення психолого-педагогічних знань слухачів щодо наступності процесу навчання учнів молодшого та середнього шкільного віку, а також щодо вікових та психофізіологічних особливостей молодших підлітків, зокрема учнів 5-го класу; 2) надання слухачам інформації стосовно специфіки організації процесу навчання другої іноземної мови; 3) ознайомлення слухачів з інноваційними та інформаційно-комунікаційними технологіями навчання другої іноземної мови; 4) проведення тренінгів, що спонукають до креативної діяльності, розвитку, самоактуалізації та самореалізації кожного вчителя.

Програма містить: настановне заняття (1 год.), вхідне діагностування (1 год.), 14 лекційних занять, 10 практичних занять і 9 тренінгів. Завершується робота вихідним діагностуванням (1 год.).

Навчальний план спецкурсу представлено у таблиці 1.

Наведемо анотацію навчальних модулів програми спецкурсу.

1. Професійний модуль

1.1. Вимоги нормативних документів щодо викладання другої іноземної мови.

1.2 Психолого-педагогічні аспекти навчання учнів п'ятого класу.

1.2.1. Наступність у процесі навчання учнів молодшого та середнього шкільного віку.

1.2.2. Молодший підлітковий вік: особливості розвитку, навчання та виховання.

1.3. Особливості методики викладання другої іноземної мови.

1.3.1. Науково-методичні засади викладання другої іноземної мови.

1.3.2. Особливості уроку другої іноземної мови.

1.3.3. Форми, методи та прийоми навчання другої іноземної мови.

1.3.4. Транспозиція та інтерференція у процесі вивчення другої іноземної мови.

Таблиця 1

Навчальний план спецкурсу (очна форма навчання – 36 годин

Назва модуля		Зміст	Лекції	Практичні	Тренінги	Усього аудиторних годин	
Професійний	А	1.1	Вимоги нормативних документів щодо викладання другої іноземної мови	2			2
		1.2	Психолого-педагогічні аспекти навчання учнів п'ятого класу	4	2		6
		1.3	Особливості методики викладання другої іноземної мови	4	6	7	17
		1.4.	Інноваційні та інформаційно-комунікаційні технології у викладанні другої іноземної мови	4	2	2	8
	Разом годин на модуль			14	10	9	33
Діагностико-аналітичний	Б	2.1	Настановне заняття. Вхідне діагностування		2		2
		2.2	Вихідне комплексне діагностування		1		1
	Разом годин на модуль				3		3
Разом годин по модулях			14	13	9	36	

1.3.5. Особливості вивчення фонетичного матеріалу другої іноземної мови.

1.3.6. Особливості вивчення лексичного матеріалу другої іноземної мови.

1.3.7. Особливості вивчення граматичного матеріалу другої іноземної мови.

1.3.8. Особливості формування навичок усного та писемного, діалогічного та монологічного мовлення у процесі вивчення другої іноземної мови.

1.4. Інноваційні та інформаційно-комунікаційні технології у викладанні другої іноземної мови.

1.4.1. Особливості використання ІКТ у процесі вивчення другої іноземної мови.

1.4.2. Інноваційні підходи до викладання другої іноземної мови.

2. Діагностико-аналітичний модуль.

2.1. Вхідне комплексне діагностування.

2.2. Настановне заняття.

2.3. Вихідне комплексне діагностування.

Нижче нами наведено тексти вхідного та вихідного комплексного діагностування.

Текст та ключ опитувальника «Діагностика рівня знань методики викладання другої іноземної мови»

Мета: встановлення вхідного рівня знань методики викладання другої іноземної мови

Текст опитувальника

Позначте знаком «+» твердження, яке Ви вважаєте правильним, та знаком «-» – яке вважаєте неправильним.

1. Вивчення іноземної мови має 2 рівні: базовий та профільний.
2. При навчанні учнів 5 класу слід відмовитися від тих форм, методів та прийомів, які використовувалися в початковій школі.
3. Різке збільшення кількості інформації позначається на результатах навчання учнів у 5-6 класах.
4. Мовлення учнів підліткового віку має такі риси: змістовність, більша аргументованість, складність мовлення за структурою мовного та мовленнєвого матеріалу на середньому етапі.
5. Інтерференція – це явище позитивного впливу однієї мови на другу.
6. До раціональних прийомів оволодіння другою іноземною мовою відноситься формування потреби самостійного ознайом-

- лення з новим мовним матеріалом із вказівкою оптимального шляху до цього.
7. Автоматичне перенесення учнями навичок вимови звуків з першої іноземної до другої не призводить до прояву акценту в мовленні і до помилок на рівні змісту.
 8. Складність у оволодінні граматичним матеріалом пов'язана як із синтаксисом, так і з морфологією.
 9. Необхідність постійного розвитку здогадки і вдосконалення різних її видів у навчанні читання та аудіювання не дозволяє раціоналізувати і прискорити процес формування комунікативної компетентності при оволодінні цими видами мовленнєвої діяльності як когнітивно-комунікативними вміннями.
 10. Для мовлення дітей підліткового віку характерним є посилення інтересу до оволодіння засобами виразного мовлення, до алегорій, крилатих слів і метафор, розуміння гумору, мовних засобів його вираження.
 11. З досвіду вивчення першої іноземної мови учні знають, як взагалі вивчається іноземна мова, мають свою стратегію запам'ятовування лексичних одиниць, яку вони використовують для вивчення другої іноземної мови.
 12. Порівняння та обговорення з учнями мовних явищ, схожих в обох мовах, не є доцільним, оскільки кожна мова має свою специфіку.
 13. Використання рольових ігор, невеличких театральних постановок, навчальних римованих текстів та пісень-руханок, складання на підсумкових уроках навчальних сюжетних історій є ефективним для навчання учнів 5 класу.
 14. Побудова навчання вимови на основі порівняльного аналізу фонологічних систем рідної, першої іноземної та другої іноземної мови дозволяє передбачити можливі труднощі і тим самим знайти шляхи їх подолання.
 15. Ознайомлення школярів із явищами, яких немає в мовах, що раніше вивчалися, або являють собою структури, характерні лише для даної іноземної мови, доцільно здійснювати шляхом зіставлення з явищами рідної та першої іноземної мови.

Ключ

1	+
2	-
3	+
4	+
5	-
6	+
7	-
8	+
9	-
10	+
11	+
12	-
13	+
14	+
15	-

Обробка результатів

1-3 бали – рівень знань методики викладання другої іноземної мови є низьким; 4-6 балів – рівень знань методики викладання другої іноземної мови є середнім; 7-11 балів – рівень знань методики викладання другої іноземної мови є достатнім; 12-15 балів – рівень знань методики викладання другої іноземної мови є високим.

Текст та ключ опитувальника «Діагностика рівня знань методики викладання другої іноземної мови»

Мета: встановлення вихідного рівня знань особливостей викладання другої іноземної мови з 5 класу.

Текст опитувальника

1. Назвіть нормативні документи, згідно з якими навчання другої іноземної мови запроваджується з 5 класу.
2. У чому полягає специфіка вікового періоду 11-15 років?

3. Назвіть особливості розвитку мовлення молодших підлітків, на які слід спиратися при навчанні їх другої іноземної мови.
4. Розкрийте зміст реалізації принципу наступності навчання учнів початкових та середніх класів.
5. Назвіть фактори, що часто позначаються на результатах навчання учнів у 5-6 класах.
6. Розкрийте сутність поняття «транспозиція» та наведіть приклад її запровадження у процесі навчання другої іноземної мови.
7. Назвіть шляхи подолання інтерференції при навчанні другої іноземної мови.
8. У чому полягає специфіка оволодіння фонетичним, лексичним та граматичним матеріалом другої іноземної мови?
9. Наведіть приклади вправ, метою яких є подолання фонетичної (лексичної, граматичної, комунікативної) інтерференції.
10. Назвіть особливості формування навичок усного та писемного мовлення у процесі вивчення другої іноземної мови.
11. Назвіть особливості формування навичок діалогічного та монологічного мовлення у процесі вивчення другої іноземної мови.
12. У чому полягає призначення використання ІКТ у процесі вивчення другої іноземної мови?
13. Обґрунтуйте використання в педагогічному процесі технології інтерактивного навчання на прикладах.
14. Наведіть приклади використання будь-якої (на вибір) інноваційної технології (проектна, сюжетно-рольові ігри, інтерактивні технології, використання онлайн-ресурсів, використання Інтернет-ресурсів, створення комп'ютерних презентацій тощо) у процесі навчання другої іноземної мови.
15. Назвіть комп'ютерні навчальні програми, за якими здійснюється навчання другої іноземної мови. Дайте аналіз 2-3 з них: назва, мета, завдання, короткий зміст.

Обробка результатів

Вимоги нормативних документів щодо викладання другої іноземної мови – питання 1.

Психолого-педагогічні аспекти навчання учнів п'ятого класу – питання 2, 3, 4, 5.

Особливості методики викладання другої іноземної мови – питання 6, 7, 8, 9, 10, 11.

Інноваційні та інформаційно-комунікаційні технології у викладанні другої іноземної мови – питання 12, 13, 14, 15.

За кожну правильну та обґрунтовану відповідь нараховується 1 бал.

1-3 бали – рівень знань методики викладання другої іноземної мови є низьким; 4-6 балів – рівень знань методики викладання другої іноземної мови є середнім; 7-11 балів – рівень знань методики викладання другої іноземної мови є достатнім; 12-15 балів – рівень знань методики викладання другої іноземної мови є високим.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень.

Таким чином, можна дійти висновку про те, що підготовка вчителів до викладання другої іноземної мови є необхідною та своєчасною в системі післядипломної педагогічної освіти. Це пояснюється змінами в нормативних документах, зокрема згідно з Державним стандартом початкової загальної освіти та Державним освітнім стандартом з іноземної мови (загальна середня освіта) (5-9 класи) іноземна мова впроваджується як обов'язковий предмет з 1-го класу, а друга іноземна – з 5-го класу в усіх типах загальноосвітніх навчальних закладів.

З метою реалізації мети і завдань дослідження нами було розроблено та впроваджено сертифікований фаховий спецкурс «Особливості навчання другої іноземної мови з 5 класу», провідна мета якого полягає у розширенні та поглибленні знань, умінь та навичок учителів щодо організації процесу навчання другої іноземної мови, що запроваджується з 5-го класу.

Проте проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Предметом подальших наукових пошуків, на наш погляд, може стати підготовка вчителів до викладання другої іноземної мови з 5 класу не лише в системі післядипломної, а й у системі вузівської освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Амонашвили Ш.А. Психологические особенности усвоения второго языка школьниками / Ш.А.Амонашвили // Иностранный язык в школе. – 1986. – № 2. – с. 18.

2. Бим И. Л. Концепция обучения второму иностранному языку (немецкий на базе английского) / И. Л. Бим. – Обнинск: Титул, 2001. – 48 с.
3. Бондаренко О. Психологічне обґрунтування раннього білінгвізму / О. Бондаренко // Іноземні мови в сучасній школі. – 2012. – № 1. – С. 36-39.
4. Глазова О.П. Перспективність і наступність у формуванні текстотворчих умінь в учнів початкових і 5 класів загальноосвітньої школи: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / О.П. Глазова; Ін-т педагогіки АПН України. – К., 1999. – 18 с.
5. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 1-18.
6. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
7. Закон України «Про загальну середню освіту» // Освіта в Україні. Нормативна база (3-тє вид., змін. та доп.) / упор. Є.К. Пашутинський. – К.: КНТ, 2007. – С. 95-119.
8. Квасова О. Друга – теж важлива / О.Квасова // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2007. – № 3. – С. 118-124.
9. Морозов Ю. Друга іноземна мова / Ю.Морозов // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2011. – № 6. – С. 26-30.
10. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Друга іноземна мова 5-11 класи. – Перун, 2005 р.
11. Сугейко Л.Г. Наступність і перспективність формування стилістичних умінь в учнів початкових та 5 класів загальноосвітньої школи: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Л.Г. Сугейко; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д.Ушинського. – О., 2001. – 20 с.
12. Чепіга Г.В. Матеріали для проведення моніторингових досліджень рівня компетентності учнів 5-х класів / Г.В.Чепіга // Англійська мова та література. – 2008. – № 35 (225). – С. 17-24.
13. Яковіна Г.О. Прислів'я і приказки при вивченні лексики німецької мови / Г.О. Яковіна // Іноземні мови. – 1999. – № 2. – С. 59-61.